

O D L U K E

A) Odluke domaćih sudova i drugih organa

VRHOVNI PRIVREDNI SUD

Presuda br. SL-2689/70-3
od 4.IX 1971.

Vijeće: Miloš Isaković, France Artnak, Dušan Nejkov,
Ljubo Faust, Djordje Josifović

Prijevoz stvari morem - Teretnica - Indosiranje teretnice - Legitimacija primaoca prema brodaru na temelju indosiranja teretnice - Ako na teretnici postoji blanko indosament, prema brodaru je, kao primalac, legitimiran imalac teretnice - Tužitelj koji u sporu protiv broдача prezentira sudu teretnicu s blanko indosamentom, prema brodaru je aktivno legitimiran kao imalac teretnice

Brodar je sklopio ugovor o prijevozu iz Londona do Rijeke za 132 bačve niklove sačme. Na odredištu je ustanovljeno da nekoliko bačava nedostaje. Prodavalac, koji je ujedno bio i krcatelj, nadoknadio je kupcu štetu i tuži brođara da mu nadoknadi utvrdjeni manjak bačava. Brođar u prvostepenom postupku podiže prigovor pomanjkanja aktivne legitimacije. Tvrdi da je on predao robu poduzeću Transjug. Rijeka, koje je bilo zakoniti imalac teretnice. Teretnica je indosirana blanko indosamentom samoga poduzeća Transjug. Tužitelj svoju legitimaciju osniva na cesiji poduzeća Jugometal u Beogradu kao kupca robe. S tim poduzećem brođar ne stoji u nikakvom pravnom odnosu pa prema tome ni njegova cesija tužitelju ne može stvoriti aktivnu legitimaciju prema brođaru.

Prvostepeni sud je prihvatio brođarovo stajalište i tužbu odbio.

Drugostepeni sud je tužiteljevu žalbu uvažio, te je ukinuo presudu prvostepenog suda i stvar vratio na ponovno raspravljanje.

Razlozi drugostepenog suda jesu slijedeći:

Rješavajući ovo sporno pitanje sud prvog stepena je našao da je Transjug, s obzirom da se na tereticama

nalazi njegov posljednji blanko indosament, istovremeno i posljednji imalac teretnice, i da stoga jedino njemu pripadaju prava iz teretnice, pa tako i pravo na zahtjev za naknadu eventualne štete od brodaru, i dosljedno tome da je jedino Transjug mogao ustupiti svoja prava iz ovih teretnica trećim osobama, pa dakle i tužitelju. Kako se, međutim, tužitelj legitimirao cesionom ispravom Jugometala, to po stajalištu prvog suda ova cesiona isprava pravno nema utjecaja i da njom tužitelj nije stekao aktivnu legitimaciju prema brodaru, te je stoga tužbeni zahtjev sud odbio. Ovakvo stajalište prvog suda ne može se prihvatiti. Pravilno je, naime, prvostepeni sud pošao od toga da se po čl. 30 Zakona o ugovorima o iskorišćivanju pomorskih brodova (Sl. list SFRJ br.25/69), teretnice po naredbi prenose indosamentom, i da se na oblik i djelovanje indosamenta shodno primjenjuju odredbe mjeničnog prava, pa da je učinak blanko indosamenta na predmetnim tereticama takav da se na posljednjeg imaoca teretnice prenose sva prava iz teretnice. No međutim pogrešan je već izloženi zaključak prvostepenog suda da iz činjenice što se na tereticama nalazi posljednji blanko indosament Transjuga, proizlazi da je Transjug bio i posljednji imalac teretnice. Prema čl. 15 Zakona o mjenici (Sl. list FNRJ br.104/46) za zakonitog imaoca mjenice smatra se onaj tko drži mjenicu, što naročito vrijedi kad je posljedni indosament blanko. Stoga je za utvrđenje relevantne činjenice u ovoj pravnoj stvari, tko je posljednji zakoniti imalac teretnice, odlučna okolnost tko je imalac teretnice, a ne čiji je posljednji indosament na njima. Kako je, prema stanju u spisima, upravo tužitelj predao tereticu sudu, kao dokaz za osnovanost svoga potraživanja, to je on imao teretnice, pa dosljedno tome tužitelj je njihov zakoniti imalac, pa njemu pripadaju sva prava iz teretnice. Kod takvog stanja stvari tužitelj je aktivno legitimiran u ovoj pravnoj stvari za potraživanje naknade štete od vozara.

G.B.

Bilješka.- Slažemo se s načelnim stajalištem Vrhovnog privrednog suda da je prema brodaru, na temelju blanko indosamenta teretnice, kao primalac legitimirana osoba koja je imalac te teretnice. Ne bismo se naprotiv nipošto mogli složiti sa stajalištem suda za konkretan spor prema kojemu iz činjenice što je upravo tužitelj predao tereticu sudu, kao dokaz za osnovanost svog zahtjeva, slijedi da je on njihov zakoniti imalac, te da njemu pripadaju sva prava iz teretnice, pa da je kod takvog stanja stvari tužitelj aktivno legitimiran u ovom sporu za zahtjev za naknadu štete od brodaru. Uzgred napominjemo da je pogrešan zaključak suda da je u ovom sporu tužitelj prezentirao tereticu. Slučajno nam je poznato da je te teretnice prezentirao tuženi brodar

i da je na teretnicama unesena bilješka da su iskupljene. Međutim uzimajući kao točno da je teretnice prezentirao tužitelj, stajalište Vrhovnog privrednog suda je pogrešno iz slijedećih razloga:

Poznato je da teretnice brodar povlači prilikom predaje tereta primaocu (čl.68, st.1. ZOUIPB). Isto je tako opće poznato "kad je u luci odredišta teret predan prvom podnosiocu jednog od više primjeraka teretnice, ostali primjerci teretnice brodara više ne obavezuju." (čl.68, st.3. ZOUIPB.) Iz ovoga proizlazi da je za odredjivanje primaoca, koji preuzima teret na osnovi teretnice, odlučan čas prezentacije teretnice brodaru prilikom preuzimanja tereta. Ovim momentom fiksira se odnos između brodara i osobe primaoca, pa je neodlučno što se kasnije događa s teretnicom na temelju koje je teret preuzet od brodara. Drugim riječima teretnica je, nakon što ju je brodar povukao i na temelju nje predao teret, izgubila svoj značaj vrijednosnog papira. S obzirom na izloženo ne može se nikako za utvrđivanje kvalifikacije primaoca smatrati relevantnom okolnost da odredjena osoba prezentira teretnicu nakon što je brodar teret već predao. Teretnica koju odredjena osoba, nakon što je brodar predao teret, prezentira sudu može biti: a) jedan primjerak teretnice na temelju kojega brodar nije predao teret, ili b) primjerak teretnice na temelju kojega je brodar predao teret primaocu. Ukoliko se radi o teretnici pod a) ona ne može služiti kao dokaz za legitimaciju jer je, kako je navedeno, taj primjerak izgubio svoju vrijednost. Ista je situacija ako se radi o teretnici pod b). Za brodara je naime mjerodavno ono stanje koje je postojalo u času predaje tereta primaocu. Na ovo ne može u nijednom slučaju utjecati okolnost što je odredjena osoba došla u posjed tog primjerka teretnice nakon što je teret na temelju te teretnice već preuzet.

Činjenica da jedna osoba prezentira teretnicu nakon što je brodar teret predao, i na temelju te teretnice ta osoba osniva svoju legitimaciju prema brodaru, može biti odlučna samo u slučaju kad brodar ne može dokazati da je teret predao zakonitom primaocu teretnice. U gornjem sporu to nije bio slučaj jer je među strankama nesporno da je teret preuzet na temelju teretnice.

Umjesto što je sud zauzeo odlučno stajalište da je tužitelj legitimiran prema brodaru isključivo na temelju reprezentacije teretnice, bio bi kudikamo pravilnije postupio da je naredio prvostepenom sudu da ustanovi koja je osoba, na temelju blanko indosamenta teretnice, i u čije ime od brodara preuzela robu, te da li je tužitelj slijednik te osobe.

B.J.